

MAGYAR M J U H Á S Z A T

ÉS KECSKETENYÉSZTÉS

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság

23. évfolyam
2014/11

KUKOVICS SÁNDOR

A juh- és kecskeágazat jelene
és lehetséges jövője

..... II-VIII

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: **Bátor Árpád**, A JUH TERMÉKTANÁCS ELNÖKE, **Dr. Jávor András**, EGYETEMI TANÁR, ELNÖKSÉGI TAG,
Dr. Kukovics Sándor, ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ, JUH TERMÉKTANÁCS
Dr. Békési Gyula, **Dr. Mucsi Imre**, EGYETEMI TANÁR, • Szerkesztette: **Avar László**

A juh- és kecskeágazat jelene és lehetséges jövője

A juh- és kecskeágazat számos problémával küszködik évtizedek óta, és mindig lemaradt a többi ágazathoz képest a szektorszintű fejlesztési programok kihasználásában, bár ilyen fejlesztési programok az elmúlt 25 év csaknem minden kormánya számára készültek. Sőt, az ágazati szintű, termékekhez kapcsolódó fejlesztési programot 1984 december elsején kormányzati szinten meg is hirdették, de nem kapcsoltak hozzá megfelelő alapokat, így az nem valósult meg. A legutóbbi átfogó fejlesztési stratégia kidolgozására 2010-ben került sor, s a legutolsó, komplett ágazati elemzésre épülő stratégiai fejlesztési terv 2013. év végén készült el, egy áprilistól október végéig tartó munka eredményeként.

A Juh Terméktanács által elkészített elemzés (2013) a helyzet elemzése mellett az ágazat fejlesztésére, és a szükséges támogatásféleségekre és azok méretére is javaslatokat dolgozott ki. Értékelte a hazai juhtenyésztés fajtaháttérét és a meglévő fajták használatának lehetséges eredményeit is.

A juh- és kecskeágazat helyzetének elemzésére és a pozitív irányú változások elindítására a lehetséges támogatásokat is listászerűen megfogalmazta a Juh Terméktanács a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Juh Alosztálya által kezdeményezett, 2014. október 28-án megtartott ágazati egyeztető értekezlet számára egy előkészítő anyag keretében. Ez az előkészítő anyag teljes egészében olvasható a www.mjkkhe.hu című honlapon, annak meghatározó részleteit az alábbiakban foglaljuk össze.

A juh és kecskeágazat főbb jellemzői 2014-ben

Az ágazat termékkibocsátása továbbra is zsugorodik, számos üzemre kiterjedő elem-

zésünk eredményeként megállapíthatjuk, hogy a juhtartás alapvetően ráfizetéses tevékenység. Egy átlagos anyajuh 3500–12 800 Ft negatív bevételt jelent hasznosítástól függetlenül éves szinten, amit a juhtartás támogatása emel +/-0 szintre, és a területalapú és egyéb támogatások igénybe vételével éri el a jövedelmező szintet. A támogatások 2014. évinél magasabb szintje, és célzott, hatékonyabb ágazati alkalmazása nélkül a juhtenyésztés jelentős visszafejlődéssel nézhet szembe a következő években.

Továbbra is egy főtermékű (élő vágóbárány) és egy főpiacú (Olaszország) az ágazat, s a jelenlegi állapot nagymértékű változtatása nélkül az ágazat leépül, annak vidékfenntartási, környezetvédelmi, foglalkoztatási, népeségmegtartási, a városi lakosság egészségének segítségi szerepe meggyengül.

A létszám és üzemszám

Az anyajuhlétszám nőtt 2013-hoz viszonyítva, a 2014-es leltár szerint 909 747 éven felüli nőivarú egyed van jelenleg a hazai állományban (1. táblázat). A kecskelétszám kettős tendenciát követ: fokozatosan nő a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség (MJKSZ) nyilvántartásában szereplő anyakecskék (20 711 egyed) száma, ugyanakkor a KSH adatfelvételezése egy jelentős visszaesést (66 000 összes kecske és benne 33 000 anyakecske) eredményezett.

A juhtartó üzemek száma emelkedett 2013-hoz (6660) képest 2014-ben (7093); alapvetően a kisméretű (10, illetve 100 anyajuh alatti) juhászatok száma növekedett az elmúlt években. Több mint 19 000 kecsketartó szerepel a KSH nyilvántartásában, ugyanakkor ebből csak 790 került bele az MJKSZ ENAR rendszerébe. A létszám

1. táblázat: A juh- és kecskelétszám változása az elmúlt években a Magyar Juhtenyésztő Szövetség / Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség leltáradatai alapján

Év	Összes anyajuhlétszám	Összes juhtenyésztés száma	Igazolt anyajuh arány %	Igazolt juhtenyésztés arány %	Átlagos tenyésztésméret, anyajuh	Anyakecske létszám	Kecsketenyésztetek száma	Átlagos tenyésztésméret anyakecske	Gödölye 1 éves kor alatt	Utánpótlás gödölye %
2005	1 163 819	7 712	97,65	86,48	150,91					
2006	1 137 258	7 584	95,70	84,45	149,95					
2007	1 106 362	7 343	96,13	90,14	150,67					
2008	1 065 458	7 046	94,98	86,62	151,00	14 882	472	31,53	-	-
2009	1 019 210	7 045	96,76	85,86	144,67	16 043	532	30,16	*?	*?
2010	969 182	6 862	97,98	86,97	141,00	16 405	540	30,38	995	6,06
2011	891 799	6 579	95,89	86,94	134,00	15 484	544	28,46	1 623	10,48
2012	893 412	6 598	96,88	87,34	135,00	17 293	636	27,19	768	4,44
2013	896 746	6 660	96,34	88,12	134,60	19 006	633	30,00	338	1,78
2014	909 747	7 093	?	?	128,26	20 711	790	26,22	1 103	5,33

*? Hiányzó pontos adat; ? Hiányzó pontos adat

2. táblázat: A hasznosult szaporulat aránya

Év	Összes anyajuh-létszám *	Valódi anyajuh-létszám (82,682%)	Jerke 1 éves kor alatt	Exportált bárány egyedszám**	Exportált élőjuh vágott test egyenérték tonna**	Összes hasznosult szaporulat, egyed	Hasznosult bárány/összes anyajuh %	Hasznosult bárány/valódi anyajuh %
2005	1 163 819	962 269	20 495	826 835	8461	847 330	72,81	88,01
2006	1 137 258	940 308	21 000	834 163	8453	855 163	75,19	90,94
2007	1 106 362	914 762	8 000	732 000	7596	740 000	66,16	80,90
2008	1 065 458	880 942	29 737	663 000	6888	692 737	65,02	78,64
2009	1 019 210	842 703	23 000	679 461	6928	702 461	68,92	83,36
2010	969 182	801 339	46 374	707 286	7106	753 660	77,76	94,05
2011	891 799	737 357	34 122	636 954	6830	671 076	75,25	91,01
2012	893 412	738 691	17 869	605 436	6774	623 305	69,77	84,38
2013	896 746	741 448	20 263	525 883	6096	546 146	60,90	73,66
2014	909 747	752 197	23 835 ^e	515 000 ^e	5900	538 835	59,23	71,63

* Éven felüli nőivarú juh; előrejelzés

** Forrás: Részletek: Dr. Kukovics Sándor az „EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság” értekezletei számára 2004–2014 között készített jelentésekből. Készültek az AKI (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006-2014), a Juh Terméktanács, a Magyar Juhtenyésztő Szövetség és a Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége (2004–2008), a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége (2010–2014), valamint a KSH, és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján

növekedéssel párhuzamosan a juhok és kecskék esetében egyaránt folyamatosan és fokozatosan csökken az egy átlagtenyésztetre jutó állatok száma.

Az EU-csatlakozást követő években a 101–200 közötti kategóriából eltűnt 10% 2005 és 2013 között. Ugyanezen időszak alatt a 201–300 közötti kategóriából 9%; 301–500 közöttiből 15%, az 501–1000 közöttiből 32,5%, az 1001–2000 közöttiből 53,5%, a 2001–5000 közöttiből 70,6%, az 5001–10 000 közöttiből pedig 66,66% tűnt el. Az egy 10 000 feletti létszámot tartó üzem megmaradt.

A termelésben tartott juhok számát tekintve a 101–200-as kategóriából eltűnt a juhok 11%-a 2005 és 2013 között. A csökkenés a 201–300 közötti kategóriában 9,8%; a 301–500 között 16%; 501–1000 között 32,3%; az 1001–2000 között 50,9%; a 2001–5000 között 69,6%; és az 5001–

10 000 közötti kategóriában 58,4%-ot ért el azonos időszak alatt.

A támogatási terület felső határ miatt az 1200 ha feletti területen gazdálkodó üzemekből döntő hányadban eltűnik a juh a következő években, mert a támogatás nélkül nem tudják a költségeket fedezni.

Az MJKSZ által nyilvántartott füljelölő rendelkezések száma alapján úgy kalkulálható, hogy a 17%-ot némileg meghaladja az éves szinten felnőtt krotáliával ellátott nőivarú juhok aránya. A valódi termelő anyajuhok aránya alig haladja meg a 82%-ot és a 750 ezer egyed. Az utánpótlás közvetlen céljából meghagyott éves kor alatti jerek száma és aránya rendkívül alacsony. 2014-ben az 1 éves kor alatti utánpótlás jerek létszáma 23 835 egyed (2,62%); aránya az elmúlt évtizedben 2010-ben volt a legmagasabb (4,78%); értéke általában alig haladta meg a 2%-ot. A felnőtt füljelölőt kapott nőivarú

juhok aránya és száma ezzel együtt nyújt némi reményt az ágazat megmaradására, jóllehet az állomány jelentős hányada előregegett, és gyors ütemben fiatalításra szorul. A kérődző-szerkezetátalakítási támogatás a létszámcsökkenést lelassította, de teljesen nem állította meg. Az állatállomány átlagkora továbbra is kedvezőtlen, és a nőivarú báránnyok remélt tenyésztési célú visszatartása nem jelent meg az adatokban.

A tenyésztési adatokból

A törzstenyésztés (tenyésztés- és termelésellenőrzés) visszaszorulóban van, ami az ellenőrzött háterü tenyészállat-elérhetőséget nagymértékben korlátozza. Az 1995-ös 40 528 törzskönyvben szereplő anyajuhból 25 853 tartozott a magyar merinó és 1086 a német húsmarinó fajtába. Ez a létszám 2006-ra 34 134 egyedre olvadt, benne 8756 volt a magyar merinó és 5825 a német húsmarinó. Hat évvel később (2012-ben, 2013-as adat még nem elérhető) már csak **22 706** anyajuh szerepelt a törzskönyvben, amiből 4 204 volt magyar merinó, 2123 német húsmarinó és 533 merinó landschaf. Az összes törzskönyvezett juh 30,21%-a (6860 egyed) tartozik a merinó fajtakörbe. Ezek mellett 8257 anyajuh (36,36%) tartozik valamely őshonos fajtához; 2476 anyajuh a tejelő fajtához (10,90%), és a fennmaradó 22,53%-ot a húsfajták teszik ki.

Az export, a hústermelés és a hasznosult szaporulat

Az elmúlt évek létszámcsökkenésével párhuzamosan a vágóbáránnyibocsátás is negatív tendenciát követett (2. táblázat). Az utóbbi 5–6 évben az exportált vágógida létszám éves átlagban egy-két ezer egyed tett ki, ami azt jelenti, hogy ezen elenyésző hányad miatt az összes kivitt vágóállat juhoknak tekinthető.

A báránnyexportunk 2010-ben még meghaladta a 707 ezer egyed (707 286). Azt követően az exportunk fokozatosan és folyamatosan csökkent: 2011-ben 636 954

egyed (6830 tonna vte /vte = vágott test egyenérték/); 2012-ben 605 436 egyed (6774 tonna vte); 2013-ban 525 883 egyed (6096 tonna vte); és a legfrissebb adataink szerint a 2014-re várható exportlétszám talán elérheti az 515 000 egyed (5900 tonna vte). Az első félévben kiszállított bárányok száma lényegesen elmaradt az előző év adatától: míg 2013 első félévében 304 000, addig 2014. év első hat hónapjában csak 280 000 bárányt exportáltunk, ami mintegy 8%-os visszaesést jelent. A 2013. évi húsvéti szezon értékesítési adataiban ennél kisebb csökkenés mutatkozott: 2013-ban 123 200, 2014-ben 116 500 egyed. A fentiekkel párhuzamosan az élőjuhimport is fokozatosan csökkent az elmúlt években, 2014-ben várhatóan 450 tonna vte lesz. A juhhúsimport nagysága 190 tonnára, a juhhúsexport mennyisége pedig 100 tonnára zsugorodik 2014-ben.

Bár az első negyedéves bárányáradataink nem alakultak kedvezően, de az azt követő javulás az év első nyolc hónapjának átlagadatait pozitív irányba módosította. A nehézbárány (13,1 kg feletti vágott test) ár vágott test egyenértékben átlagosan 496 €/100 kg, a könnyűbárány (13,0 kg alatti vágott test) ár pedig 570 €/100 kg volt. A 2013. év I–VIII. havi átlag adata 504 €/100 kg volt a nehéz, és 568 €/100 kg a könnyűbárányok esetében. Tekintettel arra, hogy az év utolsó 3–4 hónapjában bárányhiány szokott kialakulni az EU piacain, és a harmadik országokból való beszállítás is kisebb, ez a

várható éves átlagárakat még felfelé módosíthatja. Ugyanakkor a Románia felől behúzódnó, jelenleg a védőzónákkal együtt 14 megyét érintő kényelvbetegség okozhat gondokat a következő hetek értékesítési folyamatában.

Az ország lakossága folyamatosan csökken, 2014-ben várhatóan 9 850 000 fő, az általuk elfogyasztott juhhús mennyisége pedig 3190 tonna vte, ami egy főre vetítve nem változik (0,32 kg/fő/év). Az ország önellátottsága némileg csökken 2014-ben, várható szintje 268%.

A belső hazai juhhús- (és kecskehús-) fogyasztás alacsony szintjének oka nemcsak az alapvetően exportra való termelés és a magas bárányhús ár, hanem e húsféleség ismeretének, valamint a szükséges promóciós forrás hiányának következménye. A Juh Terméktanács kidolgozta a változtatáshoz szükséges marketing- és promóciós stratégiát, de ennek megvalósítása a jelenleg rendelkezésre álló saját forrás korlátozottsága miatt meglehetősen lassan halad.

A hasznosult szaporulat szintje (utánpótlás jerke + exportált vágóbárány) meglehetősen alacsony: 2014-ben 60% alá zsugorodott az összes éven felüli nőivarú egyedhez viszonyítva, bár a termelő anyajuh létszámra vetítve az még meghaladja a 71%-ot. Az elmúlt években elvégzett éves elemzéseink eredményei szerint a gazdaságos termeléshez és megfelelő utánpótláshoz szükséges hasznosult szaporulat aránya meg kell haladja a 115%-ot.

Alapvetően hozzáadott értéktől mentes alapanyagot exportálunk (élő vágóállat), hiányzik a piaci bővülést szolgáló marketingtevékenység és a feldolgozott hús exportja (a korlátozott húsexportot nem számítva); a kereskedelem alapvetően jutalékos élő vágóállat értékesítésen alapszik.

A gyapjú és a tej

A megtermelt gyapjút – az 1990-es évek közepén felszámolt hazai feldolgozóipar híján – továbbra is csomagolt nyersgyapjúként, külföldre értékesítjük. A 2014-ben megtermelt mennyiség (909 747 anyajuh esetében, egyedenként 3,0–3,5 kg nyers gyapjút számítva) 2 729 241–3 184 145 kg-t tehet ki) a hazai feldolgozó hiányában török, indiai, és növekvő hányadban kínai piacra jut, a jelentős nyugat-európai kivittel mellett. Az AFA és kompenzációs felár nélküli felvásárlási ár idén átlagosan 200–220 Ft/kg szintet ért el, ami már csaknem fedezte a nyírással kapcsolatos költségeket.

A juhtejtermelés az utóbbi években (az EU-csatlakozás és az első osztályú minőségű juhtej termelés támogatásának megszüntetése óta) tovább csökkent, és a 2014-ben várható mennyisége 740 000 liter hatóságilag ellenőrzött minőségű tej, mintegy 60 000 fejt anyajuhtól (8%) kifejve. A juhtej felvásárlási ára 185 és 200 Ft között változott a feldolgozóüzem lehetőségei függvényében.

A kecsketejtermelés az utóbbi 10 évben „visszaszorult” a szürke-feketegazdaságba,

ugyanazon hatás következtében, mint amit a juhtejnél láttunk. A 2014-re várható, hatóságilag ellenőrzött tej mennyisége 600–650 000 liter, bár a teljes mennyiség 3–3,5 millió literre tehető.

A munkaerő- és technikai-technológiai ellátottság

A juhászatban dolgozók (tulajdonosok, családtagok és alkalmazottak) átlagkora jóval meghaladja az 50 évet, mintegy negyedüké a 70 évet. Nagyobbik hányaduk képzettsége és ismerete, innovációra való fogékonysága messze a szükségletek és a lehetőségek alatt van, bár a 2014 szeptemberében indított juhászképzés/továbbképzés minimális segítséget jelenthet, ha eléri a juhtartók/juhászok legalább 35%-át.

A juhászat az egyik leginkább munkaerő-igényes állattenyésztési ágazat (a kecskeltartás mellett), munkaerőszükséglete messze meghaladja a húsmarhatartás igényét. A technológiai ellátottsága messze elmaradt a szükségestől, a rendelkezésre álló támogatási forrásokat döntően más ágazatok (szarvasmarha, sertés, baromfi) vitték el, és a saját forrás korlátozottsága miatt a lehetséges fejlesztések is elmaradtak. Különösen igaz ez a tejtermelésre, ahol néhány jelentős fejlesztést nem számítva még mindig nagyarányú a kézi fejtés.

A gyepterületek jelentős hányada műveletlen vagy elhanyagolt, és növekvő hányadú a biológiai sokszínűség követelményeit ki nem elégítő szárazzús gyepművelés aránya; ebben komoly szerepet játszik az elhibázott privatizáció és a tévedéseken alapuló állami bérbeadások hatása.

Az ágazatban az elfogadható szintet meghaladja az adminisztrációs terhelés és annak költségei, ami rontja a jövedelmezőséget. A közvetlen juhtartást segítő elérhető támogatás nagysága alacsony, és e támogatásokat sem veszik teljes egészében igénybe. Ennek oka részben a kellő információk,

részben a képzettség hiányára vezethető vissza. A meglévő, nem közvetlenül a juhtartást segítő, de a juhtartó gazdák által igénybe vehető támogatások sok mindent elfednek a fenti gondok közül.

A lehetséges és az igénybe vett támogatások 2013-ban

A Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség felmérése szerint 2013-ban 6600 juhtartó gazdaságban 896 746 anyajuhot, támogatásra alkalmas nőivarú juhot tartottak nyilván. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal által rendelkezésükre bocsátott, 2013. évre vonatkozó támogatási adatok elemzésének eredményei szerint a lehetségesnél lényegesen kevesebb juhtartó vette igénybe a rendelkezésre álló támogatásokat.

A juhtartók által igénybe vehető támogatások részben közvetlenül a juhok (és egy címszó alatt a kecskék) tartásához adnak költségsökkentő forrásokat, részben pedig közvetetten köthetők a juhtartáshoz. Az utóbbiakat olyan gazdaságok vették-vehették igénybe, ahol egyéb tevékenység mellett juhtartással is foglalkoztak.

A 3. táblázatban összefoglalt fő számokat tekintve láthatjuk, hogy a legnagyobb hányadban a „de minimis” anyajuh támogatást vették igénybe a juhtartók a közvetlen juhtámogatások közül. A legnagyobb hatásúnak tekintett kérődző-szerkezetátalakító támogatási forrást is kevesebb, mint a juhtartók kétharmada vette igénybe. Az anyajuh támogatásra ennél lényegesen több gazdaság nyújtott be igényt. Az egyéb támogatásokat is a vártnál kevesebb gazdaság kérte le.

Az egyes címszavak alatt lekérhető támogatások üzemméret szerinti megoszlá-

3. táblázat: Az MVH által 2013-ban (évre) kifizetett egyes támogatás-féleségek összege

Támogatási féleségek	kérelmet benyújtott üzemek száma	kifizetett kérelmek száma	kifizetett támogatás összesen, Ft	egy üzemre kifizetett támogatás átlaga, – Ft	egy kérelemre kifizetett támogatás átlaga, – Ft
Anyajuh támogatás	4673	4683	280 364 412	59 997	59 869
Kérődző-szerkezetátalakítás – Anyajuh	4110	4118	4 006 908 235	974 917	973 023
Anyajuh tartás de minimis támogatása	5605	5620	1 302 385 567	232 361	231 741
Anyajuh tartás kiegészítő támogatás – 2007-től elválasztott	964	695	235 322 497	244 110	338 954
TOP-UP	76	81	713 648 053	9 390 106	8 810 047
Agrár-környezetgazdálkodás	1675	2585	7 572 143 635	4 520 683	2 929 263
Natura 2000 (gyep)	1414	2245	1 455 053 850	1 029 034	648 131
Kedvezőtlen Adottságú Területek	1420	2231	1 660 048 386	1 169 048	744 083
Juhok és kecskék elektronikus jelölése	4136	5764	99 774 347	24 123	17 310
Állati tetem ártalmatlanítása	17	181	1 835 286 053	107 958 003	10 139 702
Területalapú támogatás	5211	10 156	27 035 713 929	5 188 201	2 662 044
Állattartó telepek korszerűsítése	129	170	3 169 869 551	2 457 632	18 646 292
Egyéb juhtartók részére kifizetett összegek	2135	4603	5 809 621 969	2 721 134	1 262 138
Anyakecske tartás de minimis támogatása	397	397	46 611 069	11 741	11 741

sait vizsgálva (4. táblázat) láthatjuk, hogy az egyes támogatások igénybevételi aránya meglehetősen eltérő.

Minden támogatási típus esetében a 0–100 és a 101–300 anyajuhot tartó gazdaságok jutottak hozzá a források legnagyobb hányadához. Ezzel együtt gondolkodásra ad okot az a tény, hogy messze elmaradt a 100 %-tól.

A juh- és kecsketartás és -tenyésztés jövője

A 2015–2012 közötti időszak Közös Agrárpolitikája keretében most véglegesítendő hazai támogatási rendszer lehetőséget adhat az ágazat helyzetének javítására. Be kell látnunk azonban, hogy nem a támogatásoknak kell az elsődleges szerepet kapniuk, de az alkalmazott támogatásokkal az ágazat szereplőinek tevékenységét is pozitív irányba lehet befolyásolni, és egyéb feltételek ugyancsak kedvező irányba fordíthatók.

A fenti termelési és létszám-, valamint támogatási adatok ismeretében a juh- és kecskeágazat lehetséges jövőjének kidolgozásához a bevezetőben említett, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) székhelyén megtartott értekezlet egy munkabizottságot küldött ki az ágazat legújabb stratégiai fejlesztési tervének kidolgozásához. E munkabizottságban a Juh TermékTanács, a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség, a Debreceni Egyetem, a Szent István Egyetem, valamint a NAK Juh Alosztálya vesz részt.

Az ágazatfejlesztési stratégia legújabb változatának elkészítéséhez a jelenlegi ismereteinkre épített kérdőív kidolgozására került sor, amit az ágazat szereplői véleményének összegyűjtése céljából

megküldtek minden érdekelt szervezetnek és termelőnek.

A megválaszolásra feltett kérdések a Juh TermékTanács által 2013-ban kidolgozott ágazatfejlesztési stratégia elemeire épülnek. (amely teljes egészében olvasható a www.mjkkhe.hu honlapon), és kiterjednek a saját termelői feladatokra, a felvásárlói és kereskedelmi követelményekre, valamint az állami szerepvállalásra.

A stratégia kidolgozásának megalapozását szolgáló kérdések

1. A juh, bár többféle terméket ad (hús, gyapjú, tej, trágya, bőr), a teljes lakosság számára nyújtott környezet-karbantartási-környezetvédelmi szolgáltatásáról a környezetvédők és az állami felügyeletet ellátó hatóságok mégis hajlamosak elfelejteni, vagy annak jelentőségét rendszeresen alábecsülik. Ennek következtében az ezen ágazatba jutó támogatások jelentős hátrányban vannak a nagyobb lobbierőt képviselő egyéb, ugyancsak

gyephasznosító ágazattal (húsmarha) szemben. A hivatkozott tanulmányok a gyephasznosító állatfajok támogatását a nagyállategység alapján látják indokoltnak meghatározni. *Ön ebben a kérdésben milyen álláspontot foglal el? Ön hogyan és miben látja a kiskérődzőtartás társadalmi elfogadottságának növelési lehetőségét megvalósíthatónak?*

2. A rendelkezésre álló gyepterületek, és az elérhető piacok a hazai juhállomány kétmillió termelő egyedre való kibővítését teszik lehetővé. *Ön milyen létszámot tart elrendőnek a piacok lehetőségeinek kihasználása céljából, és milyen eszközzel javasolná azt elérni? A válasza megfogalmazásában a vidéki munkaerőfejlesztés lehetőségeit is vegye figyelembe.*

3. Az utóbbi években intenzíven csökkent a nagyobb állományokkal rendelkező (500–1000 és 1000 feletti anyajuh) juhászok és az általuk tartott juhok száma. Ez a negatív tendencia egyértelmű kapcsolatban van az előállított szaporulat számának csökkenésével, valamint az értékesítésre felajánlott szaporulat romló, és egyre

4. táblázat: Az egyes támogatások igénybe vételi aránya összesen és kategóriánként

Jocím/ Intézkedés megnevezése	igénybe vevő gazdaságok aránya %	A 2013-ban kifizetett támogatási összegek megoszlása kategória szerint (%)						Összesen
		Üzemméret (anyajuh vagy kecske/gazdaság)						
		0–100	101–300	301–500	501–1000	1001–5000	5001–	
Anyajuh támogatás	70,17	25	40	16	11	6	2	100
Anyajuhtartás de minimis támogatás	84,16	48,45	31,50	12,19	6,31	1,44	0,11	100
Anyajuhtartás kiegészítő támogatás – 2007-től elválasztott	10,42	50	21	10	10	5	4	100
Kérődző szerkezetátalakítás – Anyajuh	61,71	49	22	12	10	6	1	100
Agrár-környezetgazdálkodás	25,15	46,65	14,82	13,61	6,81	16,68	1,43	100
Natura 2000 (gyep)	21,23	71,55	13,60	6,57	4,98	1,62	1,68	100
Kedvezőtlen Adottságú Területek	21,32	72	14	6	5	1	2	100
TOP-UP	1,14	18,19	49,03	4,16	25,45	0,12	3,05	100
Juhok és kecskék elektronikus jelölése	62,10	49,73	23,66	10,91	8,79	4,89	2,02	100
Anyakecsketartás de minimis támogatása	62,72	78	22					100
Állati tetem ártalmatlanítása	0,26	99,98	0,02					100
Területalapú támogatás	76,89	52	19	10	8	9	2	100
Állattartó telepek korszerűsítése	1,94	17,33	22,69	36,59	16,85	6,45	0,09	100
Egyéb juhtartók részére kifizetett összegek	32,06	29	31	17	15	6	2	100
MJKSZ által nyilvántartott tenyészetek száma 2013-ban		4 212	1 683	465	253	45	2	6 660
MJKSZ által nyilvántartott anyajuhok száma 2013-ban		158 194	300 938	177 898	170 092	68 539	21 085	896 746

Forrás: az MVH-adatok alapján saját számítás

inkább vegyes minőségével. A hivatkozott tanulmányok a kérdést a termeltetés és a piacszervezés alapvető javításával látják megoldhatónak (vagy legalábbis kezelhetőnek). *Őn ezt a gondot milyen rendszer szerint próbálná kezelni?*

4. A rendelkezésre álló adatok szerint az egy juhászatra jutó átlagos anyajuhlétszám folyamatosan csökken, ugyanakkor az egy család eltartásához szükséges anyajuhok száma pedig a költségekkel együtt növekszik. *Őn hogyan és milyen eszközökkel oldaná fel ezt az ellentmondást? Őn szerint mekkora tenyészetek tudnak gazdaságosan működni? Hogyan látja az optimálshoz közelítő nyájméret elérhetőségének megvalósíthatóságát?*
5. Az 1200 ha terület feletti gazdaságok juhállományai várhatóan jelentős hányadban eltűnnek e gazdaságokból. A kormány az állattenyésztés e kérdéskörének (benne alapvetően a tehéntej, a sertés- és a baromfihús termelés) támogatására ígéretet tett, de ennek megvalósítási részletei még nem ismertek. *Őn milyen javaslatot tenne e kérdés megoldására?*
6. A hazai juhállomány valamelyest növekedett az elmúlt évben, de az aktív anyajuhok száma továbbra is inkább csökkenő tendenciát mutat. Az egy anyajuhra vetített főtermék (élő vágóbárány és tenyésztésre meghagyott szaporulat) alig haladja meg a szakmailag szükséges minimumot (15%), de nem éri el az ajánlott szintet (20%), és elmarad a szakmai előrehaladás szintjétől (25%). *Őn szerint ezt a problémát milyen eszközökkel és módszerekkel lehetne kezelni, javítani?*
7. Az évente felnőtt, füljelölőt kapott és az egy év alatti korú meghagyott jerekék együttes létszáma alig több, mint ami fedezi az előregező anyajuhállomány kor és egyéb okokból bekövetkező kiesését. Az ágazat lábra állításához jelentős, leg-

alább három éven keresztül folytatott intenzív jerkeviszartartásra van szükség a jelenlegi kimutatható szint felett. Ez legalább 300–330 ezer egyeddel javítaná az állomány korösszetételét és a termelékenységét (legalább 30 €/egyed beállított fiatalításra és/vagy létszám-bővítésre). *Őn ezt a kérdést hogyan ítéli meg?*

8. A rendelkezésre álló termelés- és tenyésztésellenőrzésben tartott állomány létszáma meglehetősen korlátozott, az utóbbi években a felére csökkent, a megfelelő utánpótlás mennyiségének előállításához elenyésző mértékű. *Az Őn javaslata szerint hogyan oldható fel ez a korlát, tekintettel arra, hogy csak „törzstenyészetek” vannak, de szaporítótenyészeteink nincsenek, csak nevében léteztek?*
9. A hivatkozott tanulmányokban a fejlesztési lehetőségeként jelölik meg a regionális fejlesztést (támogatásokkal visszavinni a juhot az elhagyott területekre), valamint ezeken a területeken a „faluvállalatok” keretében való juh- és kecsketartást a vidéki foglalkoztatás növelése céljából. Ezen körzetekben jelentős foglalkoztatásbővülést lehetne elérni. *Őn hogyan látja ennek megvalósíthatóságát a vidékfejlesztés keretében?*
10. A hivatkozott tanulmányok eredményei szerint a juhágazat egy főtermékűvé vált, de a főtermék kibocsátási szintje folyamatosan csökken. A javaslatok egyike szerint a kibocsátáscsökkenést olyan támogatási rendszer alkalmazásával lehet megállítani, amely premizálja a meghatározott hasznosult szaporulati szint feletti teljesítményt, és ezzel javítja a tenyészetek/juhászatok szaporulati teljesítményét és gazdaságossági szintjét (75% hasznosult szaporulati szint elérése esetén 15€/anyajuh többlettámogatás AKG-forrásból). *Ezt a kérdést Őn hogyan ítéli meg?*

11. A másik ajánlás szerint a főtermék-kibocsátást a minőség premizálásával lehet növelni, amelyben a minősített magyar bárány élősúlya után fizetett prémium javítaná és egységesítené a minőséget, ezzel eladhatóbbá tenné az előállított terméket (0,05 €/élősúly kg minősített élőbárányonként). *Őn ezt a kérdést hogyan ítéli meg?*

12. A vidéki foglalkoztatás és vidékfejlesztés egyik jelentős tényezője lehet a tejtermelés ismételt erősítése. A hivatkozott tanulmányok szerint az első osztályú minőségű juhtej és kecsketej termelése támogatásának ismételt bevezetésével a vidéki foglalkoztatás megtartása és jelentős növelése mellett olyan minősíthető többlettermék jönne létre, amely jelentősen javítani tudná a tevékenység gazdaságosságát és a vidék megtartó szerepét (0,2 €/l juhtej és 0,15 €/liter első osztályú kecsketej). A minőségi támogatást az EU nemcsak engedélyezi, de előnybe is helyezi, emellett ez a támogatásforma rendkívül sikeresen működött 1997 és 2003 vége között a két ágazatban. *Őn ezt a kérdést hogyan ítéli meg?*
13. A juhágazat technológiai és technikai hátránya jelentős mértékben „zavarja” a gazdaságos működés lehetőségét. A hivatkozott tanulmányok az e technikai és technológiai fejlesztés megvalósításához szükséges állami szerepvállalást legalább 45–50%-os vissza nem térítendő, ágazatspecifikus támogatással látják szükségesnek (állattartó telepek korszerűsítése). Sajnos, a juhszektor szereplői részint az elérhető központi források (más ágazatok erősebb lobbija) és a saját források korlátai miatt a szükségesnél sokkal kevesebbet vették igénybe ezt a lehetőséget az előző években, ezért ágazatspecifikus támo-

gatásra van szükség a juhászat meg-
tartása céljából. *Őn milyen állásponton
helyezkedik e kérdésben?*

14. Az EU állatjóléti követelményeinek erő-
södő szabályozásával új többletfelada-
tok várnak az ágazat juhtartó szereplőire,
amelyek az állatok elhelyezése, kezelé-
se, gondozása (benne az állategészség-
ügy, gyógyszer- és kezelésvilvántartás)
mellett jelentős többletadminisztrációval
is járnak. A folyamat következményeként
várhatóan új kötelező érvényű EU-sza-
bályozás lép hatályba 2016-tól. Az erre
való hazai előkészítés állatjóléti támo-
gatás bevezetését teszi indokoltá *(a
hivatkozott tanulmány szerint 8 €/anya-
juh/év)*. *Őn ezt a kérdést hogyan ítéli
meg?*
15. Az utóbbi években megjelenő, külső
országokból származó betegségek meg-
előzése és kezelése új források bevoná-
sát igényli. Ez szükségessé teszi az állat-
orvosi szolgáltatások (benne a vakcinák)
árának támogatását és újabb betegségek
elleni védekezés bevonását e támogatási
körbe. *Őn ezt a kérdést hogyan ítéli
meg?*
16. Bár alapvetően a kis állománnyal ren-
delkező juhászok vették igénybe az
állati tetem megsemmisítésének támo-
gatását, mégis, a jelenlegi helyzetben (az
állomány kora és a megjelenő betegsé-
gek miatt) nemcsak szükség van e támo-
gatási formára, de az annak keretében
felhasználható összeg növelése is indo-
kolt. *Őn ezt a kérdést hogyan ítéli meg?*
17. Az előállított főtermék minőségét alap-
vetően a fajta határozza meg. A juh faj-
tájában ketté kell választani – a fenti
tanulmányok szerint – az őshonos fajták
tartását (géntartalék) és a piaci vágóbá-
rány előállítását. Az előbbi bárányait nem
vagy minimális mértékben lehet – a
hústermelési adottságai miatt – az
exportpiacainkon értékesíteni, ugyanak-
kor az utóbbi hústermelési tulajdonsága-
it is javítani szükséges. Különösen így
van ez az igényesebb, nagyobb súlyú
bárányt kereső francia piac esetében. A
jelenleg tenyésztett fajtáink mindegyiké-
nek megvannak a maga tulajdonságai, a
hazai környezeti feltételek közötti
alkalmazhatósága keresztezésekben,
vagy a fajtatiszta tenyésztésben való
alkalmazási lehetősége. *Őn hogyan látja
a hazai juhtenyésztés fejlesztési lehetőségeit
a rendelkezésre álló fajták használ-
hatóságának szempontjából? Mely faj-
táknak milyen szerepet szánna a követ-
kező években? Lehet-e a fajtaválasztást
a piaci igények mellett a minőség olda-
láról befolyásolni és hogyan?*
18. A főtermék (élő vágójuh) kereskedelem
alapvetően közvetítő jutalékos értékesi-
tés, amelyben több mint 60 felvásárló,
mintegy 25 exporttal foglalkozó keres-
kedő tevékenykedik. A termelői szerve-
zetek közvetlen értékesítése még csak
kis hányadot tesz ki. *Őn hogyan bővíte-*

*né az utóbbi részarányát és csökkentené
az előbbit?*

19. A kereskedelem és a marketing valódi
értelme és jelentősége hiányzik a mai
főtermékforgalmazásból. A Debreceni
Egyetem és a Juh Termék Tanács közös
erőfeszítési nyomán jelent meg a francia
piac ismét a hazai palettán, és 0,10–0,25
€/kg-mal növelte az árakat – illetve nem
engedte azokat visszacsökkenni az elő-
zőleg szokásos rendszerben. A további
piacok megnyerésére és például a fran-

cia piac kibővítésére az EU promóciós
forrásainak kihasználásával lehetőség
van. A francia juhászokat összefogó
INTERBEV és a Juh Termék Tanács
között 2014. november végén kerül sor
egy ilyen irányú együttműködési szerző-
dés megkötésére. Ezzel párhuzamosan a
Juh Termék Tanács programot dolgozott
ki a hazai fogyasztás promóciós eszkö-
zrel való növelésére. *Őn mennyiben
támogatná a Juh Termék Tanács mint
szakmaközi szervezet erőfeszítéseit az
EU promóciós forrásainak kihasználá-
sában és új piac(ok) keresésében?*

20. Ezzel párhuzamosan a Juh Termék Tanács
programot dolgozott ki a hazai fogyasztás
promóciós eszközzel való növelésére,
amely – az előzőhöz hasonlóan – szüksé-
gessé tesz egy ágazati marketingalap lé-
trehozását az EU-források elnyeréséhez
szükséges önrész fedezése céljából. *Őn
mennyiben támogatná a Juh Termék Tanács
mint szakmaközi szervezet erőfeszítéseit?*
21. Az élő vágójuh exportja mellett a juh-
húskivitel elenyésző hányadot tesz ki.
Középtávon ennek megfordítása aligha
lehetséges, de a húskivitel a vágott-test-
minőség javításával és egységessé tétel-
ével kibővíthető. *Mekkora lehetőséget
lát a húskivitel növelésében?*
22. A jelenleg működő hazai juhászok
jelentős hányada nem veszi igénybe a
rendelkezésre álló támogatási források-

*kat. Őn hogyan változtatna ezen a rend-
szeren?*

23. A juhászok és a juhászokban dolgozók
korának megoszlása rendkívül előnyte-
len, az átlagéletkor meghaladja az ötven
évet, sőt, jelentős hányadban a hetven
évet is. *Őn hogyan növelné a juhászok
utánpótlását?*
24. Az ágazatban dolgozók innováció-
befogadó képessége és képzettsége meg-
lehetősen korlátozott. Az elindított
juhásztoábbképzés csak akkor ér el

kellő hatást, ha az a juhászok legalább
35%-ára kiterjed, magában foglalja a
korszerű fajta- és technológia-, valamint
takarmányozási ismereteket, kiterjed az
EU mint fő piac folyamatainak ismereté-
re, a piaci követelmények és lehetőségek
kihasználási feltételeire. Ez meghaladja
a jelenleg folyamatban lévő, nagyon is
szükséges képzési tanfolyamok szintjét.
*Őn hogyan oldaná meg ezt a kérdést?
Kötné-e a támogatások valamelyikének
igénybe vételének lehetőségéhez a to-
vábbképzésen való részvételt? Kérne-e
állami forrást annak megvalósítására?*

A beérkezett válaszok figyelembe véte-
lével a kiküldött, a munkabizottság által
elkészített tervezet megtárgyalására és
véglegesítésére 2014. november utolsó
napjaiban kerül sor. Az ágazat legújabb
fejlesztési stratégiai tervének kidolgozá-
sához minden ágazati szereplő hozzájárulhat
azzal, hogy megválaszolja a feltett kérdé-
seket és válaszait megküldi a munkabizotts-
ság részére.

A megtárgyalt és véglegesített ágazat-
fejlesztési stratégiai tervet a Nemzeti
Agrárgazdasági Kamara betérjeszti a kor-
mány elé, annak elfogadása és végrehajtása
céljából.

Dr. Kukovics Sándor

ügyvezető igazgató

Juh- és Kecske Termék Tanács és Szakmaközi
Szervezet